

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ จากคนรุ่นหนึ่ง มาสู่คนรุ่นต่อมา โดยมีระบบโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มตัวแทนทำหน้าที่สำหรับ การศึกษาในหลายระดับ ระดับล่างคือโรงเรียน นับว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนมาก

เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงในสังคมไทย แนวคิดในเรื่องการศึกษากับชุมชนมีนับ แต่สมัยโบราณ โดยการศึกษาได้จากบ้านและวัด จากบ้านแม่พ่อแม่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ใน การประกอบอาชีพ จากวัดมีพระ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียม ประเพณี เมื่อพิจารณาแล้วชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ คือ ไม่มี ฎีกาเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนที่แน่นอน หากดำเนินไปในตัวเองอย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์ สมัยนั้น กล่าวคือการศึกษากับชีวิต และกิจกรรมของบุคคลในชุมชนเป็นสิ่งที่มิได้แยกออกจากกัน

การศึกษาได้เปลี่ยนแปลงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมี ระบบโรงเรียนมารับหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกในชุมชน กล่าวได้ว่าการ ศึกษาได้เปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและการศึกษา ดำเนินคู่กันโดยต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โรงเรียนที่จัดตั้งโดยรูปแบบเช่นนี้จึงได้ชื่อว่า โรงเรียนประชาบาล คือ ประชาชนเป็นผู้กอบการโรงเรียนกิจกรรมทั้งหลายส่วนใหญ่อาศัยความร่วมมือ จากประชาชนทั้งสิ้น ต่อมาจึงมีการโอนย้ายความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับประถม ศึกษามาอยู่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

ในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความร่วมมือ จากชุมชน เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน การให้ความสนใจ ต่อความร่วมมือของชุมชน จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ด้วยเหตุผลที่โรงเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การทำงานร่วมกันจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้เกิด ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

ปัจจุบันลักษณะของชุมชนไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนเกษตรกรรม มาเป็นอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นประการหนึ่ง และจากการตรวจสอบและค้นคว้างานวิจัยที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชน โดยตรงนั้น ไม่มี งานวิจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นงานวิจัยในระดับกว้าง

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจต่อการศึกษาในเรื่องความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา ในขณะที่ลักษณะของชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลง โดยตั้งประเด็นในการศึกษาวิจัยว่า เมื่อลักษณะของชุมชนแตกต่างกันแล้วจะมีผลต่อความร่วมมือของชุมชนอย่างไรในการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาชุมชนแตกต่างกันคือ ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนเกษตรกรรม ทั้งสองชุมชนตั้งอยู่ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเป็นการเปรียบเทียบในด้านลักษณะของชุมชนว่าจะมีความสัมพันธ์อย่างไรต่อความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของชุมชนที่มีต่อความร่วมมือของชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษาระหว่างชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนเกษตรกรรม

สมมติฐานหลักในการวิจัย

จากการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วสามารถกำหนดสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

"ลักษณะของชุมชนมีส่วนกำหนดความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนต่อการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา กล่าวคือ สมาชิกในชุมชนเกษตรกรรมมักจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษามากกว่าสมาชิกในชุมชนอุตสาหกรรม"

สมมติฐานรอง

1. ผู้ปกครองที่เป็นเพศชายจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่เป็นเพศหญิง กล่าวคือ ในชุมชนเกษตรกรรม ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีความผูกพันและเคารพเชื่อฟังหัวหน้าครอบครัว ขณะที่ชุมชนอุตสาหกรรมทุกคนมีสิทธิเท่ากันในการประกอบอาชีพ
2. ผู้ปกครองที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว กล่าวคือ ในชุมชนเกษตรกรรม ลักษณะพิเศษประการหนึ่งคือ การเคารพเชื่อฟังและให้เกียรติผู้อาวุโส เพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ขณะที่ชุมชนอุตสาหกรรมวัยหนุ่มสาวนับว่าเป็นวัยที่มีความสำคัญมากกว่า เนื่องจากเป็นวัยแรงงาน
3. ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ กล่าวคือรายได้จะมีส่วนทำให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากขึ้นหรือน้อยลงได้
4. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำ กล่าวคือระดับการศึกษาจะมีส่วนทำให้ความร่วมมือมากหรือน้อยลงได้

ตัวแปรในการวิจัย

จากปัญหาและสมมติฐานการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรสำคัญในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะชุมชน ได้แก่ อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม โดยมีตัวแปรย่อยดังต่อไปนี้
 - เพศ
 - วัยของบุคคล
 - รายได้เฉลี่ย
 - ระดับการศึกษา
2. ตัวแปรตาม คือ ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีลักษณะดังนี้
 - มีการติดต่อสื่อสารกัน
 - มีการประชุมร่วมกัน
 - มีการช่วยเหลือกันในด้านการเงิน และการออกแรงในการทำกิจกรรม

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะชุมชนซึ่งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตำบลอ้อมน้อย และตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งถูกจำแนกแบ่งเขตเป็นชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนเกษตรกรรม ตามลำดับ
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชน ในพื้นที่เขตบริการ หมู่ 12 ตำบลอ้อมน้อย พื้นที่หมู่ 11 ตำบลบางยาง

ข้อจำกัด

งานวิจัยเรื่องนี้กระทำโดยเลือกกรณีศึกษา ได้แก่ ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนเกษตรกรรม ข้อค้นพบบางประการจึงไม่อาจนำไปใช้ได้กับชุมชนและโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปได้ ข้อค้นพบนี้เป็นเสมือนสมมติฐานที่จะนำไปศึกษาและตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

คำจำกัดความในการวิจัย

ความร่วมมือ หมายถึง ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- มีการติดต่อสื่อสารกัน
- มีการประชุมร่วมกัน
- มีการช่วยเหลือกันในด้านการเงิน และการออกแรงในการทำกิจกรรม

ชุมชนอุตสาหกรรม หมายถึง กลุ่มคนที่มีมาอยู่รวมกันโดยมีความสนใจและความสัมพันธ์กันในรูปแบบของการทำงานในแบบเดียวกัน คือ การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งหมายถึง พื้นที่ หมู่ 12 ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ชุมชนเกษตรกรรม หมายถึง กลุ่มคนที่มีมาอยู่รวมกันในบริเวณหนึ่ง มีความสนใจและความสัมพันธ์ร่วมกัน มีการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม อาทิ การทำสวน ซึ่งหมายถึง พื้นที่หมู่ 11 ตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศหญิง และเพศชาย

วัย หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียนและผู้นำ
ชุมชนโดยแบ่งเป็น

- วัยหนุ่มสาว อายุ 20-40 ปี
- วัยผู้ใหญ่ อายุ 40 ปีขึ้นไป

รายได้ หมายถึง ผลตอบแทนเป็นเงินสดจากการทำงานของผู้ปกครองนักเรียนเฉลี่ย
ต่อเดือน

- รายได้ต่ำ หมายถึง ต่ำกว่า 5,000 บาท
- รายได้สูง หมายถึง มากกว่า 5,000-9,000 บาทขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับความรู้ทางสามัญของผู้ปกครองนักเรียน แบ่งเป็น
2 ระดับ

- ระดับการศึกษาต่ำ หมายถึง จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 6 และต่ำกว่า
- ระดับการศึกษาสูง หมายถึง จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงปริญญาตรี

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเปิดทำการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง สมาชิกในชุมชนในพื้นที่หมู่ 12 ตำบลอ้อมน้อย และพื้นที่
หมู่ 11 ตำบลบางยาง ซึ่งมีสถานภาพเป็นบิดา มารดา หรือผู้อุปการะรับผิดชอบต่อนักเรียน

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนและผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้ดำรง
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการศึกษา

กิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติงานของโรงเรียนร่วมกับชุมชน โดยมีลักษณะกิจกรรม
ดังนี้

- การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจการของโรงเรียน
- การเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน
- การเข้าร่วมประชุมวันเปิดภาคเรียนและปิดภาคเรียนของโรงเรียน
- การเข้าช่วยซ่อมแซมอาคารเรียน ถนน บริเวณโรงเรียน
- การร่วมให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรม

- การจ่ายเงินอุปการะเด็กที่ขาดแคลนทุนการศึกษา
- การบริจาคเงิน และวัสดุสิ่งของในโอกาสวันสำคัญ
- การเข้าร่วมงานประจำปีของโรงเรียน งานชุมนุมศิษย์เก่า
- การเข้าร่วมงานแห่เทียนจำนำพรรษา
- การเข้าร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน
- การเข้าร่วมในงานวันเด็กของทางโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางแก่โรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอกระทุ่มแบน และโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปในการศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือจากชุมชนในลักษณะชุมชนที่แตกต่างกันแก่โรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอกระทุ่มแบน และโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไป
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของทางราชการอื่น ๆ ในการศึกษาความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่าง ๆ อาทิ สถานีอนามัย หน่วยพัฒนาชุมชน
4. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจนำไปศึกษาต่อ